

Βαίγνωση

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΕ' - ΤΕΤΧΟΣ 85

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2003

- Ο χώρος και ο χρόνος στη ζωή της 'Εκκλησίας
- Η έν Χριστώ χαρά

ΕΙΝΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΝΗΣΙΑ...

Είνας κάποιος νησιώτης σου σάν αρχία
μει σ'α πηγαία, λην ταξιδιών:
όσο ταξιδι, μάλαα σμεν
τά τα βροίης ζανα τα τρεμιών.

Είνας κάποιος νησιώτης σου άδεια
πώστ ανθώσαντ δην ίχει πασιότα:
Πωτ τα θωίης τυχίμων και πώστ
κι από τούτ δην ίχει τρείον.

✠ ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας ✠

Τό παρόν καί τό παρελθόν
εἶναι ἴσως καί τά δύο παρόντα στό μέλλον
καί τό μέλλον περιέχεται μέσα στό παρελθόν.
(T.S. Eliot)

Ἡ ἔννοια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χωροχρόνου ἀποτελεῖ ἕνα μυστήριο πού, ὅταν δέν ἀντιμετωπίζεται μέ ἀδιαφορία, προκαλεῖ μᾶλλον ἀμηχανία. Εἶναι φανερό, ὡστόσο, ὅτι ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ὑπερβαίνει τούς ὅρους τοῦ χρόνου καί τοῦ χώρου μέ τήν ἔννοια πού αὐτοί σηματοδοτοῦν τήν καθημερινότητά μας καί κινεῖται σέ διαστάσεις πού μᾶς ἀποκαλύπτουν τήν αἰωνιότητα.

Ἔχουμε συνηθίσει νά ἀντιλαμβανόμαστε τό παρελθόν, τό παρόν καί τό μέλλον, ἀλλά καί τό ἐ δ ὦ καί τό ἐ κ ε ἷ, τό ἄ ν ω καί τό κ ἄ τ ω, σάν ἀντικειμενικές συντεταγμένες πού προσδιορίζουν τό γενέθλιο, τή ζωὴ καί τόν θάνατο. Ὁ χρόνος ὡς πορεία πρὸς τή Φθορά, καί ὁ χῶρος ὡς τό τοπικό πλαίσιο πού τά γεγονότα «λαμβάνουν χώρα», ὀριοθετοῦν τή βιωτὴ μας καί πολὺ συχνά τή νοσηματοδοτοῦν: Χωρὴς ἡμερομηνίες καί τόπους καταρρέει ἡ ἀρχή, τό μέσον καί τό τέλος τῆς ἴδιας τῆς ὑπαρξῆς, καταργεῖται ἡ λογικὴ συνοχὴ τῶν πραγμάτων καί τοῦ κόσμου -ἢ τουλάχιστον ἔτσι τό προσλαμβάνουμε σ' ἕνα πρωταρχικό ἐπίπεδο.

Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καί ἰδιαίτερα ἡ λατρεία δέν περιορίζονται ἀπὸ μία τέτοια χρονικὴ καί στατικὴ δομὴ¹. Ἡ Ἐκκλησία, τό Σῶμα τοῦ Θεοῦ, ἀποκαλύπτεται ὡς «ἀδιάστατο νῦν». Στούς κόλπους τῆς ἐνοποιεῖται τό παρελθόν καί τό μέλλον σέ αἰώνιο παρόν. «Τό νῦν, ἐφ' ἡμῶν μὲν τό ἀκαριαῖον καί τό ἀδιαίρετον τοῦ χρόνου σημαίνει: ἐπὶ δέ Θεοῦ πάντα κατὰ τὴν τοῦ νῦν αἴσθησιν παραάκειται».² Ὁ ἑορταστικὸς καί λειτουργικὸς κύκλος ἔρχεται νά βεβαιώσει τοῦ λόγου τό ἀληθές: Δέν πρόκειται γιὰ ἀπλὴ ἀνάμνηση γεγονότων,

οὔτε γιά τυπολατρική ἀναπαράσταση ἢ μεταφορά, ἀλλά μία κλήση γιά ἐνεργή συμμετοχή στό «σήμερον»: «Οὐρανόν ἐφύμνιον, ἐν γῆ τελείται λαμπρῶς, ἐπίγειον πανήγυριν νῦν», «Σήμερον γεννᾶται ἐκ παρθένου ὁ δρακί τήν πᾶσαν ἔχων κτίσιν», «Χθές συνεθαστόμην σοι, Χριστέ, συνεγείρομαι σήμερον ἀναστάντι σοι», «Δεῦτε οὖν, Φιλέορτοι ὑπαντήσωμεν ἄσμασιν», «Ὁ ἐκ Προφήτου Προφήτης... σήμερον ὑπ' ἀνόμου βασιλέως τήν κάραν ἀπετμήθη», «Σήμερον ἄπασα κτίσις ἀγάλλεται, ὅτι τό Χαῖρε σοι, Φωνεῖ ἀρχάγγελος». Στόν Μεγάλο Κανόνα τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέα ἀρχιεπισκόπου Κρήτης τοῦ Η' αἰῶνα, ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος «μυσταγωγεῖ» παρούσης καί τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας πού ὁ βίος τῆς θέλει νά ἔχει ζήσει ἕναν αἰῶνα πρῖν. Χωρίς τέλος οἱ ἀναφορές.

Ἀλλά κι οἱ διαστάσεις τοῦ χώρου διαφοροποιοῦνται ἀπό τό κοσμικό μας πλαίσιο, ἀφοῦ ἡ Θεότητα εἶναι «ὑπέρ τό πῶυ»³. Ποικιλόμορφοι οἱ εἰκονισμοί τοῦ «ἀχώρητου»: Στήν εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς ὁ Ἁγ. Παῦλος -ἐνίστε μαζί μέ τόν Λουκά καί τόν Μάρκο- συμπαρίσταται μέ τούς ἀποστόλους στό γενέθλιο τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ οἱ ἱστορικές πηγές τούς συγκαταλέγουν μεταγενέστερα στούς κόλπους τῆς. Τό Πνεῦμα τό Ἅγιο «ὅπου θέλει ρεῖ». Στήν εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως οἱ μαθητές εἰκονίζονται σέ τόσο κοινό μέ τόν Μωϋσῆ καί τόν Ἡλία. Οἱ χορεῖες τῶν Ἀγγέλων, τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων,

Πατέρων καί Μαρτύρων μαζί μέ τά πρόσωπα τῶν κεκοιμημένων δικαίων «παρεστήκασιν» καί συνορτάζουν σέ τόσο κοινό μέ αὐτό τῶν ζώντων. Οἱ παρόντες γίνονται «ὁμόχωροι» καί σύγχρονοι μέ τούς ἀπόντες, τά πρόσωπα τῆς Πα-

λαιᾶς μέ αὐτά τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐναγκαλιζόνται ὅλοι «ἐν πόλει ζῶντος Θεοῦ».

Ἡ ἔλλειψη τῆς ζωγραφικῆς προσωπικῆς στή Βυζαντικῆ ἀγιογραφία προϋποθέτει τό ἴδιο μυστήριον. Τά ὄρη, τά σωήλαια, οἱ ναοί, τά πρόσωπα βρίσκονται ὅλα σέ πρῶτο πλάνο, χωρίς βάθος, χωρίς ἀπόσταση. Ἐνῶ ἡ ἀσυμμετρία καί ἀνομοιότητα τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς Φανερώνου τήν ἀπουσία τῆς στατικότητας, αὐτό τό ἀναποδογύρισμα τῆς συμβατικῆς μας ἀντίληψης γιά τή δομή τοῦ χώρου: «Ἡ σύνθεση στό βυζαντινόν οἰκοδόμημα... ἀρχίζει ἀπό τά πάνω πρὸς τά κάτω καί ὄχι ἀντιστρόφως»⁴.

Αὐτό πού διαφοροποιεῖ τόν χώρο καί τόν χρόνο τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι «περιγράφει», μέ ἀποφατικό πάντοτε τρόπο, τίς «διαστάσεις» τοῦ Θεοῦ: τό ἄπειρο, τό ἀχώρητο, τό ἀπερινόητο, «τό ἄρρευστον, τό ἄτρεπτον, τό ἀναλλοίωτον». Κι ἔτσι ἀποκαλύπτεται ὅτι αὐτό πού συγκροτεῖ τή ζωή τῆς Τριαδικῆς Θεότητος καί κατ' ἐπέκταση τήν Ἐκκλησία δέν εἶναι οἱ κοσμολογικές διαστάσεις τῆς κτίσης, ἀλλά κάτι πού οὐσιαστικότερο: ἡ κοινωνία τῶν προσώπων. «Σῶμα ἐν ἐσμέν ἡμεῖς κάκεῖνοι, μετά ἀκριβείας ἀλλήλοις συνδεδεμένοι, εἰ καί τήν ἐσχάτην τῶν μελῶν ἐπέχομεν τάξιν καί τό σῶμα τοῦτο οὐ χρόνος δίστησιν, οὐ τόπος· συνδεδέμεθα γάρ ἀλλήλοις, οὐ νεύρων περιβολαῖς, ἀλλ' ἀγάπης δεσμοῖς περιβεβλημένοι πάντοθεν»⁵, λέει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ἡ κατάργηση τῶν χρονικῶν καί τοπικῶν ὁρίων στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας δέν Φανερώνει τίποτε ἄλλο παρὰ τήν συνεκτική δύναμη τῆς Θεϊκῆς ἀγάπης πού, δι' Ἰοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, συνέχει τήν κτίση καί τά κτίσματα.

Αὐτή ἡ ἀγαπητική δύναμη στήν πραγματικότητα μᾶς ἐπιτρέπει νά ψηλαφοῦμε τήν ἐνότητα τοῦ χωροχρόνου ἔστω καί ὅταν μένουμε ἄγευστοι τῆς ζωῆς τῆς ἐκκλησίας. Ἐτσι, ἂν θηλήσουμε σχηματικά νά ἀντιληφθοῦμε μέ

ποιόν τρόπο ή σχ ση έπιτρέπει τήν κατάργη-
ση τών κοσμικών διαστάσεων, θά μπορούσαμε νά
χρησιμοποιήσουμε τό παράδειγμα τής άπώλειας
ένός αγαπημένου προσώπου. Ή τοπική και χρονι-
κή άπουσία του από τήν καθημερινότητά μας δέν
συνεπάγεται τήν κατάργηση όσων μās συνδέουν
μέ τόν αγαπώμενο. Άπεναντίας, σέ πολλές περι-

πτώσεις, είναι αυτή ή άπουσία του που κάνει περισσότερο ψηλαφήτή τήν
ύπαρξή του, τίς συγκεκριμένες στιγμές που συζητήσαμε και γελάσαμε και
αγγίξαμε ό ένας τόν άλλον. Ή θάνατος παύει νά σημαίνει λήθη, αλλά ανα-
δεικνύει τήν ά-λήθεια του άνθρώπινου προσώπου.

Τό ίδιο μπορεί νά πει κανείς ότι συμβαίνει όταν, για παράδειγμα, έπι-
στρέψουμε στή γή τών παιδικών μας χρόνων μετά από πολύχρονη άπου-
σία. Τίποτα δέν θά είναι ίδιο. Κάπου όμως μέσα στον καμβά τής μνήμης
θά «βλέπουμε» τά πρόσωπα και τά πράγματα του παρελθόντος άπαραλά-
λακτα νά ζωντανεύουν με τήν έναργεια τής Φωτογραφικής εικόνας. Είναι τό
προσωπικό μας βίωμα που «διασώζει» και ένοποιεί τό παρελθόν με τό πα-
ρόν.

Ή εκκλησιαστικός χωροχρόνος ώστόσο δέν περιάγεται από κάποια μα-
γική δύναμη που καταργεί τίς ιστορικές συντεταγμένες τών γεγονότων
και συγχύζει τό νοϋ. Ήξάλλου ό ιστορικός τόπος και χρόνος μαρτυ-

ρείται ποικιλοτρόπως μέσα από τήν ύμνολογία και τά
άναγνώσματα. Άλλά, ως άλλο λογικό μυστήριο ενεργείται
μέ τή συμμετοχή τών πιστών. Ή προσωπική μας συνέρ-

γεια έγκειται στο γεγονός ότι προσλαμβάνοντας τούς νέους
όρους στους όποιους μās εισάγει ή εκκλησία, άποδεχόμεστε
νά μεταποιήσουμε τίς πεπερασμένες διαστάσεις του έαυτου μας και του πε-
ριβάλλοντος χώρου σύμφωνα με τό θέλημα του Θεού. Κι αυτή ή «άλλοίω-

ση» είναι μέρος τῆς ἴδιας τῆς μετάνοιας -τῆς ἀλλαγῆς τοῦ νοῦ καί τῆς ἐπι-
ναφορᾶς στήν ἀρμονία καί τήν πληρότητα τοῦ ἀρχικοῦ μας προορισμοῦ. Γιά
νά ἐπανεέλθουμε στόν ποιητή πού μέ ἐμπνευση μᾶς θυμίζει ὅτι,

Ποτέ δέ θά πάψουμε νά ἐξερευνοῦμε
καί τό τέλος ὁλόκληρης τῆς ἐξερεύνησῆς μας
θά εἶναι ὅτι θά φτάσουμε ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκινήσαμε
καί θά γνωρίσουμε τό μέρος γιά πρώτη φορά
μέσα ἀπό τήν ἀγνωστή, ἀλησμόνητη πύλη
ὅταν τό μόνο πού θά ἔχει μείνει στή γῆ ν' ἀνακαλύψουμε
εἶναι αὐτό πού κάποτε ἦταν ἡ ἀρχή.
(T.S. Eliot: *Little Gidding*)

Ἀναστασία Μώρου

¹ Γιά τή Φιλοσοφική θεώρηση τοῦ ἴδιου θέματος βλ. «Πρόσωπο καί Ἔρως» τοῦ
Χρήστου Γιανναρά, Ἐκδόσεις Ἄρμος.

² Μ. Βασιλείου, Εἰς τόν Ἡσαΐαν 119, P.G. 30, 312A.

³ Μαξίμου, Περί Διαφόρων ἀπόρων, P.G. 90, 640B.

⁴ Βλ. τή θουμάσια ἀνάλυση τοῦ Χρήστου Γιανναρά στήν «Ἐλευθερία τοῦ Ἡθους»,
Ἐκδόσεις Γρηγόρη 1989, σελ. 303 κ.ἑ.

⁵ P.G. 56.2770.

✠ Ἡ ἔν Χριστῶ χαρά ✠

Ἡ χαρά τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι σιωπηλή καί γαλήνια. Δέν εἶναι θορυβώδης καί ἀνήσυχη, δέν ξεσπᾶ σέ γέλια καί κραυγές. Ὁποῖος τήν ἔχει μέσα του, «μόλις ἡσυχῇ μειδιάσει». Ἡ ἔν Χριστῶ χαρά δέν φαίνεται ἀπό ἐξωτερικά σημάδια, μόνο ἀκτινοβολεῖ μέ τρόπο μυστικό.

Ἡ ἀληθινή χαρά τοῦ Χριστοῦ συνδέεται μέ τήν εὐλογημένη θλίψη τῆς μετανοίας, γιατί μόνο μέσω τῆς θλίψεως αὐτῆς καί τοῦ σταυροῦ ἔρχεται ὁ ἀνθρώπος σέ ἐπαφή μέ τόν Θεό, πού εἶναι ἡ μοναδική πηγὴ τῆς χαρᾶς. Ἔτσι ἔζησαν οἱ ἀνθρώποι τοῦ Θεοῦ καί ἔτσι μᾶς δίδαξαν νά ζοῦμε κι ἐμεῖς τήν πίστη μας. «Ἐγγύς ὁ Θεός τῆς λυπηρᾶς καρδίας».

Ὁ ἄμετρος γέλωτας δέν φανερώνει γνήσια χαρά, παρὰ ἔχει σκοπὸ τῆ φυγῆ ἀπὸ τήν ἀληθινή κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, μέσα ἀπὸ ἓνα τεχνητὸ προσωπεῖο. Δέν συνδέεται μέ τὴ σύννοια καί τὴ νήψη τοῦ ἀνθρώπου πού βρῖσκεται σέ μιὰ ἐπιφυλακὴ ἀναζήτησης καί διόρθωσης. Δέν καλλιεργεῖ τὴν ψυχὴ πρὸς σωτηρία. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ Κύριος: «Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καί κλαύσετε» καί ὁ Χρυσόστομος γράφει «πένθους ὁ παρῶν καιρός, καί θλίψεως καί δουλαγωγίας, καί ἀγώνων καί ἰδρώτων, σύ δέ γελᾷς».

Ἡ στενὴ πύλη πού καλοῦνται νά περάσουν οἱ Χριστιανοὶ εἶναι θλίψη, ἀλλὰ θλίψη κατὰ Θεόν, γεμάτη ἐλπίδα, καί ὄχι ἀνέλπιδη ἀπόγνωση. Ἡ πρῶτη εἶναι σημεῖο μετανοίας καί ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία, ἐνῶ ἡ δευτέρα εἶναι σημεῖο θανάτου. Αὐτὴ ἡ θλίψη ἔχει μέσα της ὅλες τίς εὐλογίες καί ὁδηγεῖ στὴν γαλήνια χαρὰ τῆς ἀγιότητος. Ὁ ἀνθρώπος πού ἀγωνίζεται στὴ ζωὴ του ἔχει κάθε στιγμή συναίσθηση τῆς ἀδυναμίας του καί τῆς ἐλαχιστοτήτας του μπροστὰ στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, δεχόμενος τὴν εὐλογία, τὴ χάρη καί τὸ ἄμετρο ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ταυτόχρονα γεμάτος συστολὴ καί θλίψη γιὰ τὴν ἀστοχία καί τὴν ἀναξιότητά του. Γνωρίζει ὅτι τίς δωρεές πού τοῦ χαρίστηκαν μπορεῖ νά τίς χάσει κι αὐτὸ τὸν συνέχει καί τὸν γεμίζει σεμνότητα καί σοβαρότητα. «Εἰ τοίνυν Φῶς εἶναι βούλει, μίσει τὴν εὐτραπείαν καί τὴν περιφορᾶν τοῦ γέλωτος», μᾶς λέγει ὁ ἅγιος Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης, ἐνῶ

στην άγία Γραφή διαβάζουμε: «Μωρός έν γέλωτι άνυψοῖ Φωνήν αυτού, άνή δέ πανουργος (δηλαδή Φρόνιμος) μόλις ήσυχή μειδιάσει», και ό άγιος Ίωάννης τής Κλίμακος «Εί ουδέν ούτω τή ταπεινοΦροσύνη ώς τό πένθος συνέρχεται, ουδέν ούτως αυτή ώς ό γέλως άνθέστηκεν».

Αυτό, δέν σημαίνει ότι οι Χριστιανοί που ακολουθοῦν τόν Χριστό συνθλιβονται μέσα στη λύπη. Πρέπει νά ξεχωρίσουμε ανάμεσα στη χριστιανική σοβαρότητα, που είναι γεμάτη έλπίδα, ωραότητα και γαλήνη, και στην σκυθρωπότητα του τεηλιμμένου, που στερεΐται τή χαρά. «Γίνου σύννους», μάς διδάσκει ό άγιος Ίωάννης τής Κλίμακος, «δεδοίκασι γάρ σύννοιαν οι δαίμονες, ώς οι κλέπται τούς κύνας». "Αν και ό χριστιανός καταλαβαίνει ότι είναι μάταιο νά αναζητᾶ τή χαρά στά κτίσματα, ώστόσο, κάθε κτίσμα γίνεται αιτία χαρᾶς στην ψυχή που τήν έχει κατοικήσει ό Κύριος. Ή καρδιά αυτή ποτέ δέν σκλαβώνεται, γιατί έναν Κύριο μονάχα αναγνωρίζει.

"Ας σημειώσουμε έδῶ, ότι ή γνήσια κωμωδία δέν άποσκοπεΐ στην άμετρη και ανούσια εϋτραπελία, αλλά αναδεικνύει μέ νόημονα τρόπο αυτό που είναι κωμικό. Φωτίζοντας τήν ανθρωπινή κατάσταση. Έτσι, τό γέλιο που άποσπᾶ είναι γέλιο που έλευθερώνει και ψυχαγωγεί τήν ψυχή. Οδηγεί τό νοῦ στην διάκριση τῶν καταστάσεων και διδάσκει αυτό που είναι έλαφρύ, ώστε νά γίνει Φανερό αυτό που άπομένει στό βάθος. Μέ τόν τρόπο αυτό Φωτίζει

τό νόημα και ἄρα δέν στέκεται έμπόδιο στην μετάνοια και τή σωτηρία. Ή άληθινή κωμωδία δέν είναι ποτέ μονοδιάστατη και δέν έξευτελίζει τίς σημασίες. Αντίθετα, δημιουργεί μία κλίμακα αξιολόγησης και αναγνώρισης σημασιῶν, μέσα από τή δύναμη του άστείου. Γι' αυτό και τό άστείο,

τό πηγαίο χιούμορ, είναι άπαύγασμα τής ανθρωπίνης ευφυΐας, και ή έπιτυχής διατύπωσή του προϋποθέτει πνευματική διαύγεια και όξυδέρκεια. Τό γέλιο που παράγει δέν είναι ά-νόητο, αλλά όπλο ένάντια στον άνυπόστατο

Φόβο και τό ψεύτικο δέος πού υποδουλώνει τήν ψυχή. Τό ἀληθινό ἀστεῖο συνοδεύεται ἀπό τήν ἔκκληση τῆς ἀνακάλυψης καί ἀφήνει στήν ψυχή τή γέυση τῆς σύννοιας, πού εἶναι συγγενική μέ τήν ἐλπιδοφόρα θλίψη.

Ἡ ἐν Χριστῷ χαρά εἶναι δῶρο τοῦ ἁγίου Πνεύματος καί γι' αὐτό δέν συμβαδίζει μέ τήν ἀστοχία τῆς ἀμαρτίας, πού ἀπομακρύνει τόν ἄνθρωπο ἀπό τή δωρεά τοῦ Θεοῦ. Ἀγώνας γιά τή χαρά εἶναι ἀγώνας ἐναντία στήν ἀμαρτία. Στόν μικρό Παρακλητικό Κανόνα διαβάζουμε τήν παρακάτω προσευχή: «Χαρᾶς μου τήν καρδίαν πλήρωσον Παρθένε, ἡ τῆς χαρᾶς δεξαμένη τό πλήρωμα, τῆς ἀμαρτίας τήν λύπην ἐξαφανίσασα».

Ὁ Χριστός μᾶς διδάσκει ὅτι ἂν θέλουμε νά τόν ἀκολουθήσουμε ὀφείλουμε νά σηκώσουμε μέ χαρά ἕνα σταυρό θλίψεως. Εἶναι ὁ σταυρός τῆς ἐλευθερίας ἀπό τήν ἐμπάθεια τοῦ ἐγωῖσμοῦ καί τῆς Φιλαυτίας. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ πτώση τῆς Φύσεως εἶναι συνώνυμη μέ τή θλίψη: «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε, ἀλλά θαρσεῖτε. Ἐγὼ νενίκηκα τόν κόσμον».

Αὐτοί πού μᾶς μίλησαν γιά τή χριστιανική χαρά τήν ἔζησαν μόνον ἀφοῦ πέρασαν μέσα ἀπό τή θλίψη τῆς μετάνοιας, γι' αὐτό ποτέ δέν μίλησαν γιά τή χαρά χωρίς νά μιλήσουν γιά τή λύπη, ὥσπου στο ἐκκλησιαστικό λεξιλόγιο καθιερώθηκε πιά ἡ λέξη χαρμολύπη, πού ἐκφράζει ὅλο τό μυστήριο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Χαρά χωρίς τή λύπη τῆς μετάνοιας δέν εἶναι χαρά ἐν Χριστῷ. Χαρά καί λύπη εἶναι καί τά δύο δῶρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀχώριστα, ἔτσι πού ἂν λείπει τό ἕνα ἀπό τήν ψυχή μας, τό ἄλλο παύει νά εἶναι κατά Θεόν. Ἡ λύπη γιά τίς ἀμαρτίες χωρίς τήν χαρά τῆς ἐλπίδας δέν εἶναι μετάνοια, ἀλλά ἀπόγνωση, ἡ χειρότερη ἀπό τίς ἀμαρτίες.

Τήν χριστιανική χαρά τή νιώθουν ἐκεῖνοι πού καταλαβαίνουν στά κατά-

βαβα τῆς ψυχῆς τους τὰ παραξένα αὐτὰ λόγια τοῦ ψαλμωδοῦ βασιλέα:
«Μία ἡττησάμην παρά Κυρίου, ταύτην ἐκζητήσω. Τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυ-
ρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα Κυρίου
καί ἐπισκέπτεσθαι τόν ναόν τόν ἅγιον αὐτοῦ».

Ἀπό τίς «Ρίζες», περίοδος Α΄.
Προσαρμογή γιά τὴν Ἑπίγνωση, Ἰ. Κ.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΕΤΧΟΤΣ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: «Ὁ κόλπος τοῦ Lecques», Ζόρζ Μωράκ. Λάδι
σέ πανί, 1907 - Σελίδα 2: Εἰκονογράφηση Σαύρου Βασιλείου
σέ ποίηση τοῦ Κώστα Οὐράνη - Σελ. 4: «Ἰ.Μ. Φανερωμ νῆς
Σαλαμίνας», Ἀνδρέα Βουρλούμη - Σελ 5: Oregon: “Distant
Hills”, USA - Σελίδα 6: Ζωγραφεῖς Alexandr Onishenko (Ρω-
σία)- Ξένιας Σισκάκη - Σελ. 8: «Αὐλή Ἀρχοντικοῦ τῆς Μυτι-
λήνης», 1929-1933, Θεόφιλου (Χατζημιχαήλ) - Σελ. 10: «Ἡ
Ἁγία Γαλήνη», Αὐγ ρη Κανάτα, Σελ. 11: Ναζαρέτ, ψηφιδω-
τό - Σελ. 12: «Τὰ Μετέωρα», Φώτη Κόντογλου.

Τὸ περιοδικὸ Ἑπίγνωση ἐκδόσθαι καθ' ἑκάστην ἑβδομάτην Παύλος Πολιτίδης
Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ: Ἰ. Καλέμενης, Π. Πολιτίδης, Ἀ. Μισιρῆς.
Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ: Κ. Σουπιάς. Ἑπίγνωση - διαβίωση ἐπιμελητὴς
ἑβδομάτως «Ἐξέφρασα», Ἰανουαρίου 4, 543 στ. Θεσσαλονίκη, Τηλ. Κέντρο
2302/ 942233 - Διαβίωση στὸ διαδίκτυο: www.epignwt.gr/index.htm